

5 — RUMELİHISARINI ÜÇ TÜRK KADINI RESTORE ETTİ.

1451 de, Mimar - Mühendis Muslihiddin, İstanbul Boğazında, Anadoluhisarı karşısına bir hisar plâmı yapmak için Osmanlı Türklerinin genç hükümdarı Sultan Mehmet'ten emir almıştı. O, bu tabiat güzelliklerinin süslediği, denizin maviliğinde yükselen tepelerin yeşil renkleri içine, kuleleri, burçları ve mazgallı duvarları ile, bir hisar inşa edecek ve bu eser Türk kuvvetlerine Boğaz müdafaasında hizmet edecekti.

Bu tarihten beş asır sonra (1955) Y. Mimar Cahide Tamer, Fatih Kulesi ve onu deniz kenarındaki hisarpeçeye bağlayan duvarların ömrünü uzatmak için, çalışmalara başlıyor. Aynı tarihte deniz kenarındaki, bugün asansörle çıkılan, Çandarlı Halil Paşa kulesinin restorasyon mimarlığını Y. Mimar Selma Emler yapmaktadır. 1956-1957 yıllarında Cahide Tamer'in devam ettirdiği restorasyon işlerinin başına, 1958 den itibaren Y. Mimar Muallâ Eyüboğlu geçmiştir.

Rumelihisarı, İstanbul fethine öncülük yapmak için büyük Fatih'in bir imzası gibidir.

İstanbul'dan Boğaz kıyılarını tanıyıp da, Rumelihisarı'nın denizden ve karşı kıyılardan görünüşüne hayran olmamak mümkün değildir. Bu mimarî yapının silueti, her görenin hâfızasında unutulmaz çizgiler, güzellikler bırakır. Boğaziçi, girintili çıkıntılı kıyıları, inişli yokuşlu tepeleri ve yeşillikleri ile şüphe yok ki dünyanın en güzel yerlerinden biridir.

İstanbul Boğazı kıyılarının birbirine yaklaştığı en dar yerine Osmanlı Türkleri "Boğazkesen" adını vermişlerdir. Burada karşılıklı iki hisar, beş yüz yıldan beri tarihimizin canlı şahitleri olarak yükselmişlerdir. Fakat bir taraftan da, zamanın tahribine uğrayarak yıkılan kısımları ile gitgide bir harabeye benzemekteydi. Talebeliğimde iç kısımlarını ilk gezdiğim Rumelihisarının, kısmen yıkık duvarlarında ve Fatih Kulesinde, millî tarihimizin tanıkları olan bu yapıları, mukaddes birer hâtıra gibi daima hâfızamda sakladım. Denizden her bakışında orada Büyük Fatih'in hayalini görür gibi olurum.

1958 sonbaharında buraya, kızım ve oğlumu aynı hâtıraların yer etmesini isteyerek götürdüm. Benim ilk gezdiğim devirden çok farklı, sanki beş yüz yıl önceymiş gibi yeni, bakımlı bir hisar içinden büyük kulelere çıktık. Bize burada izahat veren Muallâ Eyüboğlu, Millî Eğitim

Bakanlığının resmî görevli mimarı olarak son kalan işleri tamamlamaktadır. Kuleleri tarihî isimleri ile, Fatih veya Saruca Paşa, Zağnos ve Halil Paşa diye adlandırdıktan sonra, bunların yeniden tamirlerinde mimar olarak çalışan meslekdaşlarının isimlerini de bize bildirdi.

Hisarın iç bahçesi ise, bir yarışma neticesinde kabul edilen Doğan Tekeli, Sami Ziya ve Metin Hepgül'ün hazırladıkları projelere göre yapılmıştır.

Bu hisarın bütünü, bize Fatih devrini yaşatmaktadır.

Şimdi, biraz o devrin tarihini ve Hisarın yapılışını gözden geçirelim.

Fatih Sultan Mehmet 1451 (H. 855) yaz sonlarında Karaman seferinden dönerken, Çanakkale Boğazının düşman tarafından kapalı olmasından dolayı Anadoluhisarından Boğaz'ı geçmiş ve bunun karşısında diğer bir hisarın yapılmasına lüzum görmüştür. Edirne'den Zağnos Paşa emrine amele, usta verilerek buraya gönderilmiş, Hisarın umumî plânı Mimar Muslihiddin tarafından yapılmış ve ilk olarak köşe deniz burcunun 1452 yılının (856 Muharrem) Ocak ayında inşaatı bitirilmiştir. Bu burca yerleştirilen muhafızlar 1452 Ocak, Şubat, Mart aylarında Hisarın diğer kısımları için depo edilen malzemeye bekçilik yapmışlardır.

26 Mart 1452 de Fatih Sultan Mehmet, Edirne'den gelmiş ve asıl Hisarın inşası için son tertipler alınmış, temeller kazılmıştır. 15 Nisan 1452 de de temel atılmıştır.

Rumelihisarı kuzeyden güneye 250 m. uzunlukta, doğudan batıya 125 m. genişliktedir. Duvarlar batı tarafında ve deniz kenarında 5 m., kuzey ve güneyde 3 m., doğu tarafında ise 4 metreye yükselmektedir. Denize kıyı olan büyük kulenin kapısını bir hisarpeçe kısmı müdafaa etmektedir. Denizi tarıyacak olan topların bu mazgallar içinde çeşitli köşelerde, atışa müsait durumda yerleştirilmesi mümkündür.

Hisara beş kapıdan girilir :

1. Dağ, 2. Dizdar ve Hisarpeçe, 3. Sel, 4. Koltuk, 5. Sarp bir yerde olan beşinci kapıdır.

Duvarların her tarafında bir nöbet yolu vardır. Dik olan batı kısmında ise yol kademelidir.

Hisarda üç büyük kuleden başka 13 küçük burç vardır. İki uçtaki iki büyük kule yuvarlak, deniz kenarındaki de on iki köşelidir. . . Bunlar dünyanın en büyük kuleleridir.

Denizden bakışta sağ yukarı köşedeki Fatih veya Saruca Paşa Kulesi en yükseğidir. Yükseklik : 28 m. Kutru : 23.8 m. Ona mukabil köşedeki büyük Zağnos Paşa kulesi, en kalınıdır : Yükseklik : 21 m. Kutru : 26.70 m. Bu kulelerin duvar kalınlıkları bazı yerlerde 7 metreyi bulur.

Büyük Zağnos burcu, 20 Mayıs 1452 de bitmiş. Temmuz ve Ağustos aylarında ahşap kısımlar, kurşun kaplamalar, kapılar ve iç teferruat tamamlanmıştır. Toplar yerine konmuş ve erzak depo edilmiştir. İlk olarak da Boğazdan geçen ve işarete itaat etmiyen bir Venedik gemisine ateş edilerek batırılmıştır.

28 Ağustos 1452 de Fatih Sultan Mehmet, Hisarın tamamlandığını görerek emin ve müsterih Edirne'ye hareket etmiştir. Bu suretle Rumeli-hisarı'nın yapılması 4 buçuk ay sürmüştür. İlk küçük kule inşası ve malzeme depo edilmesi hesabedilirse, bu müddet 8 aylık bir zamandır. Günde 1000 metre küp duvar işlenmiş, 6-7 bin duvarcı, 3-4 bin amele, dülger, kurşuncular v.s. için ise 5 bin kişi çalışmıştır. Hariçten bu malzemeyi hazırlıyanlar ve getirenler bu rakama dahil değildir. Bilhassa mütehassıs işçilerin ve ustaların maharetle bu yapıda çalıştıkları anlaşılmaktadır.

İşte, bu ecdat yadigârı ve Boğaziçi'nin en meşhur Hisarı, Büyük Fatih'in adını rahmetle andırmış ve İstanbul'u almadan önce yapılan bu taş yapılar, genç hükümdarın büyük kudret ve enerjisine yüz yıllar boyunca tanıklık etmiştir.

Cumhuriyet devrimizde kadirşinas devlet ve hükümet eli bu yapıları harabe olmaktan kurtarmak için, para ve emek sarfetmiştir. 1955 te keşfi yapılarak tamirine başlanan Rumelihisarı 29 Mayıs 1958 tarihinde bitmiştir. Şimdi burası Millî Eğitim Bakanlığının bir müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Bu dört yıllık tamir esnasında, ne güzel bir tesadüftür ki, başta da söylediğim gibi, üç kadın mimarımız bu restorasyon için keşiflerini hazırlamışlar ve kontrol mimarlıklarını yapmışlardır.

İşte böylece, Rumelihisarı'nın asırlık ömrüne ömür katmak için kadın mimarlarımızın meslekî bilgilerinden bu iş için istifade edilmiştir.

Askerî maksatlar için yaptırdığı Hisarın bu kadar güzel bir müze haline getirilmesinden elbette Büyük Fatih'in ruhu şad olmuştur.

"Hayat Mecmuası" 9 Ekim 1959

sayı : 41, s. 12-13